

Urbõkuu
11. päiv
2008
Nummõr
6 (150)
Leht mass erälde
ostõn 5 kruuni

UMƏ LEHT

V Ö R O M A A R A H V A U M A N K E E L E N L E H T

**Kurvitsa Alo näütlemisest
ja umist võro juurist**

Kae lk 2

**Määne om ahomeistre tüü
vahtsõ ilma moodu perrä**

Kae lk 3

**Ruitlasõ meelest om
inemine kah elläi**

Kae lk 4

Oodõtas esitettüisi umakeelitsit laulõ

Uma Pido kõrraldaja ja Eesti Kirändüsmuusõum kuulutasõ vällä umakeelitside umatettüisi rahvaligõ laulõ võistlusõ.

Oodõtas vahtsit võrokeelitsit laulõ, miä olnu rahvalaulu vai rahvaligu laulu moodu perrä tett: näütüses võinu täämbädsõ ag elost laulda vana kõrralaulu (regilaulu) vormin.

Laulu sõna (ja viis kah, ku tuud mõistat kirja panda) tulõ saata kiräga Võro instituuti, Tartu 48, 65609 Võro vai e-postiga kadri@lootspill.ee 21. mahlakuu pääväs (21.04).

Laulõ ettelauminõ om 25. mahlakuul Võro instituudin.

Hää, ku autor laulu esi ette laulnu, a tuud või ka kiäki tõõnõ tetä.

Parõmba laulu saava avvohinna. Kõik, kiä lauluvõistlusõlõ ummi laulõ saatva, saava ilma rahalda «Umma pitto», miä peetas 31. lehekuu pääväl Kubija laululava pääl.

Võistlusõlõ saadõdu käsi-kirä ja võistlus-kontsõrdi filmiülesvõtõ andas üle Eesti rahvaluulõ arhiivilõ.

Ligembät teedüst võislusõ kotsilõ saa Laube Kadri käest, tel 7828750, 5117348.

UL

8. näütemängupäiv Puigal

Nädäli peräst, 18. urbõkuu pääväl kell 11 tulõ Puiga põhikoolin joba katsas võro- ja seto-keelitside näütemänge päiv.

Näütemängupäivä mõtõ om tuu, et koolilatsõ saasi umakeelitsit tiatritükke tõisilõ näüdadä ja tõisi tettüisist näütemängest tarkuisi kõrva taadõ panda.

Kaema võiva muidoki tulla ka tõsõ huvilidsõ.

egä näütetrupp mäng maaha kõgõ inämb künneminodilidsõ lühku tükü, perän süvväs ütenukuun kardohka-suurmaputru, žürii jaga parõmbilõ kittüst ja avvohindu.

UL

Adamsoni-luulõvõistlus

Tarvastu vallavalitsus kõrraldas ka timahava Hendrik Adamsoni nimelidsõ murdõluulõ võistlusõ. Võistlusõlõ või kirotu uman kodokeelen (võro, seto, mulgi jt) luulõtsükli: vähämbält viis luulõtust. Eräle hinnatas koolilatsi ja suuri inemiisi luulõtuisi.

Võistlustõid oodõtas 1. süküskuu pääväs (1.09.2008), viien eksemplar. Pääl tulõ kirotu tunnisõna ja kooliopilaisil ka vannus. Mano tulõ panda

kinni kleebit ümbrik peris nime, aadrõssi ja telehvoni-numbri vai meiliaadrõssiga.

Preemiä ja tunnistus andas nii täüskasunulõ luulõtälalõ ku kõgõ parõmbit luulõtuisi kirotanu opilasõlõ kätte Hendrik Adamsoni sünnüaastapääväl, 6. rehekuu pääväl.

Luulõtusõ saatkõ: Murdesüküskuu pääväs (1.09.2008), viien eksemplar. Pääl tulõ kirotu tunnisõna ja kooliopilaisil ka vannus. Mano tulõ panda

UL

HARJU ÜLLE PILT

Küläpillimehe (ja üts naanõ) Oravil küläpillimihi pääväl ütenukuun g-duuri lukõ mängmän.

Küläpillimehe Oravil

HARJU ÜLLE
ylle@umaleht.ee

Ökva naisipääväl, 8. urbõkuu pääväl tullu vana Võromaa küläpillimehe joba tõist aastat Orava kultuurimaja kokko umma mängukunsti näütämä ja tõisi kullõma.

«Pillimehe olli rõõmsamiilse ja lasi hinnäst vabas, selle et kõik olõmi jo ütensugudsõ – küläpillimehe.» kitf kõrda länüt pito üts küläpillimihi pääväl kõrraldaja ja õdagujuht Tartese Heino.

Seokõrdnõ küläpillimihi päiv olf vägevämb ku

mineväaasta: mängõ 15 pillimiist ja kultuurimaja saal olf puupistü rahvast täüs.

Kutsut olf päämidselt lõõdsamängjit, a umma mängi mõistmist näütsi ka mitmõ tõsõ pilli mängjä.

«Kõik pillimehe lubasi järgmäne aasta kimmälõ jäl Oravilõ mängmä tulla,» ütelf Tartese Heino.

«Edimäne kõrd saa-õs tulla, sälg valuf ja käsi kah es taha häste mängi, a timahava iks tullu,» kõnõl 73-aastanõ Võro miis Ruusamäe Elmar, kiä naas lõõdsapilli mängmä joba poiskõsõst pääst. «Seo olf väega illos pido, ilosa pilliluu olli ja hulga rahvast. Väega

häste võeti meid vasta.»

Ruusamäe ütelf, et täl om hää miil tuust, et nuuri lõõdsamängjit om mano tulnu. «Tarõ päält omma pilli vällä otsidu, miä hellü kah tii-i, ma olõ ka säändsile pillele helü sisse säädny,» sellet tä.

Vanameistre tõmbas esi 1914. aastaga Teppo lõõtsa ja tedä saa egä aasta nätä-kuulda Võro lõõdsapäivil.

Mille pillimihi päiv õkvallt naisipäävä peeti: Tartese Heino ütelf, et lihtsähe trehväs niimuudu.

A tuu passõ häste: üteliisi sai tutvilõ naisilõ õnnõ suuvi, innekkõkkõ Orava kultuurimaja juhatajalõ Pähnä Küllile, kiä

mineväaasta vällä pakf, et pillimehe võisi umma pito Oravil pitä.

«Kunagi peeti pillimihi päivä Moosten, a sõs es taha kultuurimaja tuud inämb kõrralda,» sellet Tartese Heino. «A pillimängu traditsiooni tohe-i laskõ är häädä ja tuuperäst om mul maru hää miil, et Külli taad asja iist võtt.»

Ku kõik pillimehe saiva är mängi, naas tandsuõdak, tandsus mängõ kapell Heino Tartes ja Sõbrad ja Ubina Juhan ütenukuun pundiiga Tuulelõõtsutajad.

Pito peeti üüse poolõ katõni vällä.

Sünnüpäivi ei olõ – tävveste mõttõlda leht!

HARJU ÜLLE
ylle@umaleht.ee

«Pallõ inemise omma kõlistanu ja ütelnü, et seo om ulus suurõ tähegal!» kõnõlõs Võro valla lehe toimõndaja Noormetsa Helgi inemiisi arvamisõst tuu kotsilõ, et vahtsõnõ isikuandmidõ kaitsõ säädüs lupa-i vallalehen inämb juubilaarõ ja latsi sünnükuupäivi är trükkü, ku tuu kotsilõ olõ-i kirälikku nõunolõkit küsütü.

«Inemine helist, olf kuri ja ütelf, et teil om nüüt tävveste mõttõlda leht!» seletäs ka Rāpinä valla lehe kokkosäädjä Terepingi Marge – lehelugõjalõ es miildü, et vahtsõst aastast om vallan sündünü latsi kotsilõ kirän õnnõ

nimi, a olõ-i sünnükuupäivä.

Vahtsõst isikuandmidõ kaitsõ säädüses om pallõ kõnõld, vana Võromaa valdu tüütäjä omma käünü eski eräle koolitusõl, a õks olõ-i peris täpsele teedä, määnest teedüst sõs võit vallalehen är trükkü ja määnest tohe-i sukugi.

Tuuperäst om egä vald otustanu tsipakõnõ esimuudu, määnest teedüst tä ummi inemiisi kotsilõ lehte pand: Rāpinä vallan sündünü latsi kotsilõ om lehen latsõ ede- ja priinimi, vanõmbidõ nimmi ja latsõ sünnükuupäivä olõ-i. Sõmmõrpalo valla lehen om latsõ edenimi ja vanõmbidõ nime, sünnükuupäivä olõ-i.

Urvastõ valla lehe toimõndaja Konnula Margus kõnõl, et timä valla lehele es anna

vallavalitsus latsi sünnüteedüst joba paari aastaga iist, ku tüüle tulf vahtsõnõ vallasekretär, kiä tiidse, et joba vana säädüs tuud ei lupa.

«Sõs naksimi külä päält kullõma, kellel om lats sündünü ja vanõmbidõ käest küsüma, kas nä omma peri umma last lehte pandma,» selef Konnula Margus. «A mõni lats jäi õks katõ silmä vahelõ, mi es saa lihtsäle teedä ja sõs sai vallavalitsus sõimada, mille om üts lats parõmb ku tõnõ, et üts päses lehte ja tõnõ ei

päse.» Parhilla kaald Urvastõ vald tuud, et võisi iks esi kõigi valla latsi sündümisest teedä anda.

Ärkoolnuidõ inemiisi kotsilõ and egä vallaleht esimuudu teedüst: Kanepi vald pand nigu innegi lehte nii koolnu sünnükuu surmakuupäivä. Võro ja Rāpinä vald trükvä lehen är õnnõ surmakuupäivä, Sõmmõrpalo vald näütüses õnnõ koolnu nime.

Kost sõs juubilaari sünnükuupäivä teedä saa?!

Kõgõ inämb omma inemise pahanu tuu päälõ, et vallalehest saa-i avvolidsõn iän sünnüpäivälatsi-juubilaarõ sünnükuupäivä ja vannust lukõ.

Juubilaarõ õnnitluisist om aokirändüsen kõgõ inämb kõnõldu ja suurõmb jago valdu pand lehte õnnõ sünnüpäivälatsõ nime ja tuu, määnsen kallendrikuun sünnüpäiv om.

«Om üteldü, et piät olõma inemise kirälik nõunolõk, a meil om suur vald, ei jõvva jo kõiki läbi helistäl!» pahandas Võro valla lehe toimõndaja Noormetsa Helgi. «Varramba olf niimuudu, et ku kiäki es taha, et timä sünnüpäiv lehte pandas, sõs tä ütelf tuud ja mi es panõki. A nüüt kõlistõdas saa, mis kuupäiväl piässi juubilaarilõ õnnõ suuvma. Ma olõ ütelnü sõs, et ma kah ei tiia, kõlistagõ registripäiväl!»

Konnula Margus ütelf, et Urvastõ valla leht kutsõ kah

inemiisi tuust teedä andma, ku nä taha-i umast sünnüpäiväst lehest lukõ. Kiäki teedä es anna ja tuuperäst om Urvastõ leht parhilla üts vähätsit, kiä lehen (juubõli)sünnüpäivä är trükk.

«Meile om kah üteldü, et tuu ja taa vallaleht julgus küll ummi inemiisi sünnüpäivi är trükkü,» kõnõl Noormetsa Helgi. «Ku mi valla ülembüse otsustasõ, et nä iks ara verega ei olõ, sõs om meil plaan naada jäl kõikõ teedüst lehte pandma, nigu inne.»

Ka Vikerraadion käü õnnitluisisaadõ õks sammamuudu edesi nigu innegi ja olõ-i seoni-aoni kuulda olnu, et mõni juubilaar olõsi Vikerraadio hindä «privaatusõ ärtsurkmissõ» peräst kohtulõ kaivanu ja tuu iist valurahha nõudnu.

Inemiisiga piät rehkendämä

Uma Lehe toimõndus om nõun suurõ jao Võromaa inemiisi arvamisõga, et isikuandmidõ kaitsõ säädüs ei piässi kiildmä inemiisi sünnü- ja surmapäivi vallalehen är trükimäst.

Inemise küsuse, et mille tegeles Eesti riik säändsõid ullõ säädüisi vällamärkmisega, ku olõsi vaia pallo hullõmbit häti klaari? Segähüst ja halvamiilt om säädüs pallo tennü: naabrinaanõ süändü är, et juubõl olf, a naabri es tii vällägi. Tutvil süändü lats, a saaki-õs kõnõlda, et kellega ütäl pääväl, mis tähtkujost om jne. Samal aol vöi teedüst lehte panda, ku inemise käest küssü ja tä tuuga nõun om.

A nigu kõnõli mi kandi vallalehti toimõndaja, omma nä saanu innegi toimõ: ku iks inemine es taha, et timä sünnüpäivä lehte pandas, ütäl tä tuud ja tuuga rehkendedi. A kümnide sünnüpäivälatsi käest kirälikku nõunolõkit jõvva-i joht ütõki vallaammõtnik küssü.

A inemise vöisi umalõ vallavalitsusõlõ teedä anda, midä nä seost kõgõst arvasõ: vast avitas tuu vallal määndsegi hää plaani vällä märki, kuis rehkendä inemiisi suuvõga ja samal aol mitte säädüse peräst hättä jäiä.

HARJU ÜLLE

UMALEHT

Telmisenummõr 00917

Ilmus egä katõ nädäli takast tõsõpäävä

Toimõndusõ aadrõs: Tartu 48, 65609, Võro

E-post: umaleht@umaleht.ee; info@umaleht.ee

Päätoimõndaja kt: Jan Rahman 78 222 21, 56 606 494
info@umaleht.ee

Keeletoimõndaja: Laiivi Org laiivi77@hotmail.ee

Latsinuka toimõndaja: Mariko Faster 56 213 177
mariko.faster@gmail.com

Välläandja: Võro Selts VKKF

Trükjã: AS Võro Täht

Leht Internetin: http://www.umaleht.ee

Lehe välläandmist tugõva:

Riiklinõ programm «Lõunaesti kiil ja kultuur»

Tuulõenergiä jääs pidämä mõttõviie taadõ
Talurahvatarkus ja eelektri

Mis mõttõga meil taa aadomi-jaama jutt jälleki üles vöeti? Om jo selge, et tuud ei tulõ. Eestil olõ-i nii kõvva riiki ja sõaväke takan nigu Soomõl, kiä ummi aadomijaamu iist ka sõs vastust kanda vöi, ku ökokatastroofi ilma pääl möllämä nakkasõ vai Vinnemaa mi kõrval kinkagi kolmandaga sõtta piäs püüdmä.

Soomõ majandusõ ütõ nukakivi om aadomielektriga ravva sulataminõ. Esihindäst om tuu muiduki kimmäs värk, mürkü (teräst) ja massinit lätt ilman iks vaia.

Aadomielektri ja suurõ tüüstüse ütiskunnan saa ka egä ütõk inemine märki celektrist nigu ravvasulataja – tulõ tüüst kodo ja tsuska stepsli saina. Hindäl tõmba juhtimõ vällä. Tuu kümme protsõnti celektrist, midä suurtüüstüs är ei pruugi, om iks kõgõ olõman.

Eestlin ravvasulatajit olõ-i (pääl noidõ, kiä lahkiminejit pliidiraudu valava), a märkmine om iks suurõtüüstüse aost peri. Tuulõelektri pääl ei saabõv luuta, selle et tuul kõikaig ei puhu.

Egäsugunõ arutaminõ lõpõtõdas är kujundiga, et mis sõs saa, ku keskjalvõl külmäl

aol äkki tuul vaiki jääs? Tegeligult om vist iks mõistlikumb märki, mis saa sõs, ku tuul jääs vaiki suvõl, ku celektri ja keskkütte kombijaamu tüün hoita ei massa.

Sõs piämi mi koskilt muialt kallist eelektrit ostma. Soomõ tuumaelektrit näütüses. Euribori hüplemisest stressi aetulõ kodulainu-inemisele om vastavõtõmalda Nõlvaku Raineri märgutus, et tuulõelektri hind piät olõnõma tuulõ kõvvasõst: om tuult veidü, sõs rehkendäs automaat ka hinna korõmbas.

Tegeligult vöi tuust peris peenükese süsteemi vällä märki. Teedüs parajalõ masvast hinnast lätt traati piten edesi ja tõnõ automaat, minka vöit panda stepsli ni sükävkülmä vahelõ, klõpsas sükävkülmä kooni ütõs üüpääväs takast är. Vai nii pikäs aos, nigu sa esi olõt arvanu ja nuppu käändnõ, et tä sul sulama es lämmü. Üüpäävä joosul om arvada ka tuul jälkinä puhkma nakanu ja celektri hind normi lämmü.

Säänesama märgotus vöissi esihindäst tüüle naada ka puhta

SAARÕ EVAR, märgotaja

energiämajandusõga riigi tüüstüsen: ku eelektri hind om aoldõ kallis, pandas paprõpuuveski ja väctüsevabrik saisma. Ku tuul puhk ja eelektri om otav, pandas laonõstuki aku laatma.

Kahjus om sääne ettekujutus tüüstüsettevõtõja jaos parla nigu hirmuunõnõga. Kalkulatsiooni ei piä inämb paika, mõni tähtsä leping vöi täütõmädi jäiä ja tävveste võimalda om ka kõrvalda, et nii ku tuul maaha jääs, kargas vällä huuldusbrigaat, kiä nakkas saisma pantuid massinit parral aol putitama. Kost tä kargas, kübäräst vai?

Põllumiis muiduki muigas säändsõ halina pääl, selle et timä om kõgõ pidänü ilmaga rehkendämä. Ilma perrä piät säädmä uma nädäli tüüd esiki nüüt, kon saak päämidselt naffast tettüst väctüses tulõ, mitte õigõ kaari tuulõst külvüpäävä hummugu.

A vannust peremiihist kõnõldas iks, kuis nä kesküüse hobõsõ ette panni, ku savikundi harimisõs valmi olli vai õigõ kuuga kavva oodõt linakülmise tuul puhkma naas.

Esiki ullikõnõ tuulaõs rehevärjide pääl villä sõs, ku tuult olf. Tuulõkivi pääl minti tuulõga ja vesiveski pääl sõs, ku jõõn vett olf.

Vöi peris usku, et 21. aastasa tõnõ puul tuu ütõn säändsõ luudusvara puudusõ, et ka tüüstüsen naatas märkmä vana ao talumehe muudu, kiä uma ümbrüse luudusvara viimätseni är pruukõ.

Olõ-i vaia mõtõlda, et sõs naatas trüküplaatõ hobõsõmasinaga lüümä, a pääga märkmist om kühl vaia. Ku omma vällä märgidü ilmestümälä ja küland odava elektroonilidsõ ofa, kiä sullõ kõikaig märkü andva, kuis om parõmb tetä, sõs tulõ näid ka pruuki.

Energiämajandusõ ümbresäädmine päärohuga tuulõenergiä pääl om tehnilidselt joba võimalik, a tuu jaos tulõ kõgõl Eesti rahval talupoja mõttõviis mield tulõta.

Ku ütiskunda suunama nõõnu pää tuud tunnistas ja kerendäsi, vöissi rahvas tuu esiki umas võtta, kuiki talupojamõttõviis ei olõ nii mukav ku uma ulfõsõ päälõ uhkõ proloõtaarlasõ mõttõviis. Raiskaminõ ja ulfõsõ omma iks lihtnemisele kah kõikaig narve pääl künü.

Kurvitsa Alo: Vahtsõliina vanaimä and' mullõ väega pallo

Kurvitsa Alo (27) om Villändi Kultuuriakadeemiä lõpõtõnu näütõlõjä, kiä aost viil inne tiatrikuuli Rakvere tiatrin, a viimätsil aastil mäng inämbüisi Tartõn. Imä puult om Alo võrokõnõ.

Alol om umaperä, nigu tä esi ütõles. Näütõlõjä omma iks rahva seen tunnõdu, Kurvitsa Alo jääs lühku kasvu peräst kimmälõ kõrraga miilde.

Alo om üles astnu inämb ku katõkümnen tükün, nii sõnalavastuisin, tandsutükün ku muusikatiatrin.

Kuis näütõlõjäl tüüd jakkus?

Kõgõ võinu rohkõmb olla. Parhilla om paus, a seo kuu nakkas jäl minemä ja sis tulõva vahtsõ proovi – muusikal Sugar. Ja suvõl om küland tegemist.

Vabakutsõlõsõ kotsilõ olõ ma rahul. Vanemuisõh om mullõ pallo rollõ antu, olkõ, et ma olõ-i tah põhikotussõ pääl.

Tüüd om ja jääs hengämise aigu kah. A vasta võta ma kõik rolli, mis pakutas ja mängmist kannatasõ.

Määnest ossa hindä jaos tähtsäs piät? Määnest välläsäädjät?

Mullõ miildüse kõik rolli, koh ma saa hinnast vällä näüdä, vaiht ei olõ.

Ja tuud ei saa kah üteldä, et ütõs lavastaja olõssi tõsõst parõmb vai kehverb. Komisarovi Kalju toosi eräle vällä õnnõ tuu peräst, et tää olf mu oppaja ja nii-üteldä vaimnõ esä. Ma olõ timäga tennü diplomilavastusõ «Ellumõisetud», Rakvereh. Looda, et tä ei olõ minnu unõhtanu ja tege kunagi mõnõ tüüpakmisõ.

Sa olõt mängnü nii sõnalavastuisin ku tandsutükün.

Kimmälõ omma naa aõa väega esisugumadsõ. Tandsutiatrih om kõgõpäält liikmine, sa panõt mõttõ liikmise sisse. Draamah om tekst, sa piät taa vallalõ seletämä, sis tulõva liikmise.

Mu kihälise umaperä poolõst om tandsutiatri mullõ paras pähkli. Ja ma arva, et tandsujuhil ei olõ kah lihtsä, tä piät iks märkmä, kuis minno pruuki. A esi ma ei pelgä – ku küstäs, kas tulõt, peris pallo liikmist om – jah, muiduki.

Varsti tulõ muusikal kah.

Kõrralik näütõlõjä piät mõistma laulda, tandsi, pilli mängi: ütõh tüküh ma opsõ flöödiluu selges. Muiduki om oppajat vaia, ilma es mõistnu ma midägi tetä.

Laulmist ma olõ opnu ja tegele taaga edesi. Olõ bändi tegemise päälõ kah mõtõlnu.

Ku mul omma nuu anni olõmah, toda inämb om mul tüüd.

Kas esi kah laulõ kirotat?

Ei kiroda. Muusikakuul jäi kah umal aol poolõlõ. A viisipidämine om olõmah, helü kah, tuu om kõgõ tähtsämb. Sõnnu olõ kirotanu, suhvihe.

Võro keelen olõt pruuvnu?

Võro keelega om sääne asi, et ku ma latsõn käve Võromaal, sis jo ku üle Võromaa piiri sait, sis kuigi esihindäst lätõ taa kiil hindäl kah käümä. A kirota om rassõmb ku kõnõlda.

Pallo sa säääl käüt?

Nüüt om taaga kehväste... Ma käve säääl kõik aig, kooni minevä kevjäni.

Kurvitsa Alo umast vanaimäst Härmi Aksellast:

Vanaimä pidi Kerigumäe puuti, olf müüjä. Tuu puut om iks väega tunnõt. Ütskõrd Kalda Indrek küsse, et kost mu vanavanõmba omma. – «Kerigumäelt. Mu vanaimä olf müüjä säääl.» – «Ah tuu olõgi su vanaimä! Mis ma su vanaimä ei tiia!»

Ma vöisõ olla nii katsa-ütsäne, ku tuu lugu juhtu. Ma olli iks vanaimäga ütõh – puut olf tahsamah majah, ütõh tarõh. A tuudaigu umilõ iks hoiõti poodih kraami. Tuukõrd sis kiäki tull' puuti ja – leevä-saia otsah, es olõ inämb säääl reste pääl. A ma olli leti takah vanaimäga ja mul olf kõik näta, mis säääl olf.

Sis tuu inemine, ostja, ütõl, et näet, määne lugu, leevä-saia otsah. Vanaimä kitt, et omma otsah jah. Ma sis tuu päälõ, et vanaimä, mis sa no vöisit! Olõ-i leevä-saia otsah, tah leti all omma sul leevä-saia! Latsõsõ ei vöisi jo. Vanaimäl olf tuu päälõ häpe kühl, ma arva. Ja pidi iks nuu leevä ja saia är andma, selle et miä säääl tetä. Ja kos tuu lats pidi tiidmä, et sääne elo om ja nii tetäs.

Kalõ, et vanaimä ei saa taad lukõ. Tää olf kõgõ huvitõ, ku ma midägi tei vai mäanegi ülesastminõ olf, tä pidi iks kõgõ tiidmä. Ja ku kohki om midägi lukõ. A nüüt ei saaki.

Vanaimä lätõ nüüt edimädsel advendil är, sinnä, koh om parõmb elo. Ma elli taad väega rassõlt üle. Ja taaga om ütõs aig mu jaos otsa saanu. Nüüt omma õnnõ mälehtüse.

Vanaimä olf väega hää inemine. Ma ei tiia ki ütõgei tõist säänest inemist, kes kunagi es mõtlõ ütõgei halva asja. Vai et tä kuri olnu vai vihanõ, säänest asja es olõ. Mu jaos olf tä nigu maapäälõne engli, kiä nüüt om taivah ja ma olõ tävveste kimmäs, et kõgõ parõmba kotussõ pääl. Tä and' mullõ väega pallo, ma arva, et teno timälõ olõ ma täämbä taa, kiä

PILT ERÄKOGOST

Kurvitsa Alo mängõ minevaasta hulgussidõ kuningut Emajõe suveteatri tükün «Jumalaema kiriku kellamees».

ma olõ.

Ja tä tulõ mullõ iks üüse vahel küllä. Timä helü om nii kõrvuh mul, esiki täämbä üüse näi ja kuuli.

Vanaesä olf kah väega hää ja torrõ inemine, a tä olf rohkõmb nigu hindäette. A mi iks kävemi, pini kah ütõh, järve veereh kalla püüdmäh. Tuust, ku vanaesä kuuli, saa pia kümme aastakka. Aig lätt kipõtõ.

Kinka sa parhilla võro kiilt kõnõlõt?

Mu tädi, kiä om pääleki mu ristiimä, eläs Põlvah. Imä

kõnõlõs timäga, ku kokko saava. Sis tulõ hindäl kah.

Ja mu kursaveli Mäesaarõ Marko, täl omma juurõ Rõugõ kandih ja Luhamaal. Timä om mul piaaigu naabri ja ku kokko saami, sis tulõtami võro kiilt miilde ja laulami iks «Haani miist».

Ku võimalik, sis ma iks kõnõlõ võro keeleh. Mu jaos omma juurõ väega tähtsä aõa, seo, kost sa peri olõt. Kõik nakkas ju säält pääl.

Ja ooda väega, et saas mõnõh võrokeelitsch tüküh kah ütõh tetä. Mu jaos es olnu säääl mäanestki suurt rasõhust.

Muud ammõtõit ei olõ tahtnu oppi?

Muusikat olõsi võinu umal aol oppi lõpuni, tuust om kai. A ku nüüt nakkat midägi opma, sis jääs tüü poolõlõ. Lava pääl olõki tunnõ taht kõik aig trenni.

Kontoriroti tüüd ma ei kujoda kühl ette. Vöi muiduki üteldä, et mis taa näütõlõjä ammõtõ om. Opit teksti päähä, tiit lava pääl midägi ja omgi. A taa om iks väega vaimlinõ tüü, nii vaimlinõ ku kihäline. Ja midä saa näütõlõjä – plaksutaminõ, kaecjidõ teno ja omgi kõik.

Raha, tuu kah – taa om mu ammõtõ, midä ma olõ opnu, selge, et ma küsü tuu iist rahha. A ku pallo and näütõlõjä hindäst är, ku pallo taad rahvast saalih ka ei olõ. Tä and egäle ütõle midägi är. Ja õdagu, ku tä kodo lätt, om tä tühäs pitsitet tsitron.

Seon mõttõn om taa rassõ tüü. Vöi tulla peris säänest tühjä olõmist, et ei mõista inämb midägi vahtsõt pakku. Tuimas ei tohe minnä, tuu vöi saatusligus saia.

Näütõlemine om õigõ ammõtõ, ku sa ei tii taad kuulsusõ vai raha peräst, a tunnõt hengeh, et sa piät pakma inemiisile egäpäävähätist priissaamist.

Ja ku om tüüaig, sis om iks tüü ja muu jaos aigu väega ei jää. Hummogu tulõt tüüle, õdagu läät kodo, lüüt ussõ hindä takah kinni. Vat seo mullõ miildüs näütõlõjä elo man, et muido inemise tiidvä sinno. A ku ma iks lüü hindä takah ussõ kinni, sis mitte ütõs ei tiia, mis ello ma elä. Inemisel piät jäämä umaette olõgi aig, näütõlõjä ammõtõ man joht ilma ei saa.

Küsse VALPRI VALDO

Innembi

Kodo jõudminõ

Aknalavval künnel vilgus näütas rändäjäle tüd. Essün hing nüüd kodo jõvva kündleek Sul tsihis iin.

Kavva kavvõl oltu kotust ilmalaanõn hulgitu. Uutjil süüdätü om künnel, et ei essüs kodotilt.

Ku seo lugu juhtu, kirotoði aastanumbris viiekünnendide aastidõ edimäne puul.

Esäkene Stalin oll' kimmähe jo siist maapäältsesest ilmast är lännu ja kei vanatühä suurõh paah. Nii vähämbält mõtli pallo cestläse. Muido vast es olnu mu juttugi.

Talitus oll' är tett. Pere kõik ilosalõ tarõh. Lavva pääl palli lamp, taht veidü suurõmbas käänet. Kass lei truuha pääl nurru ja kutsik Muki oll' hindä tuhkhaua säädnü, silmäki kinni.

Vanaimä kudi lavva takah sukka ja minnij kiitse õdagus süvvä. Koskilt oll' latsi hellü kuulda ja sinnä sisse nigu noodi perrä kellegi norskamist. Tuu oll' peremiis.

Õdak nigu tõõsõ õdagu. Vihm pesse aknõ pääle ja tuul unnaš korsnah.

Kõrraga koputõdi ussõ pääle. Edimält panõ es tuud nigu kiäki tähele.

Koputõdi vahtsõst ja veidü kõvõmbahe. Nüüt nõstsõ imä silmä sukakudamisõ päält üles ja kai minijäle otsa.

Minnij tahtsõ minnä, et tege ussõ vallalõ, vai vähämbält kaes, kes sää om?

A imä üteli, et kac, et sa ust vallalõ ei tii. Tiiät eski, mäene

aig, kotimiihi kõik kotussõ täüs. Tiit ussõ valla, tulõva ja tapva viil är.

Väläh olõja oll' kimmäs. Mugu kopuf edesi. Viimate üteli imä, et kac noh, kes sää om?

Minnij tekk sõs valla. Sääi saissõ naistõrahvas. Kirsa jalah, vatjovka sälah ja pääh mütsulott. Oll' tõdnõ väega alandligu olõmisõga ja pallõl sisselaskmist.

Minnij kai imäle otsa, tä nigu pallõl imäkeist, lasõmi tä iks sisse, peesütäs tuhkhavvan ja lätt edesi.

Naistõrahvas astõgi tarrõ. Minijäkene säädse pingi pliidi-suu ette, et las istus.

Sissetulõja kai mõlõmbilõ silmä ja istõ pliidi-suu ette. Paistu, et täl inämbäs jõudu es olõ.

Saistaš vahtsõst pistü, võtsõ mütsü pääst. Sälä pääle sattõva ilosa pikä hiusõ. Nüüt oll' imä jo pistü ja kai suuri silmiga.

Võõras käänd hindä ümbre ja küsse, hindäl silmä vett täüs, imäkene, kas sa minno tõtõstõ är ei tunnõ? Ma olõ su tütar Aino.

No muidoki tundsõ ima nüüt uma tütre är. A kost tä võisõ arvada, et Aino, nii tä tedä kutsõ, kodo tulõ. Oll' jo Aino ilmsüüldä 25 pikäs aastas Tsiberihe viid.

A minnij Salme tull' sinnä ello peräst Aino kinniviimist ja nii õs tunnõ ka timä tedä.

Nii lõppi üte imä pikk uut-minõ. Oll' sis kallistamist ja silmävett – kõik õnnõst. Imä süä löüdsõ rahu. Viimäne tä latsist jõudsõ kodo.

Mullõ jutuskki seo luo unonaanõ Salme.

JÕGI JUTA

Kimmäs tiatritük

RAHMANI JAN

Kõnõlõminõ om küländ rassõ asi. Lobajuttu või jo aia, a mõnõst tähtsäst asast kõnõlda om mõnikõrd õks väega rassõ. Võro tiatriateljje vahtsõnõ tükk «Räägime asjast» uur, mis asjust kõnõldas ja kuis kõnõldas ja määndse nuu asä omma.

Tükü jaos omma tähtsä egäsugumadsõ matõrjaali. Minkast om üts vai tõdnõ asi tettü. Näütises, minkast om tettü Eiffeli torn. Noidõ mõttõlda tiidmiisi ja asju matõrjaalõst kõnõlõmisõ varjo jääse tähtsämbä jutu: kuis kinkalgi lätt, kuis tä uma tüü ja eloga toimõ tulõ. Noist asjust tiatritükün ei kõnõlda.

Lugu esi om küländ lihtsä, või üteldä, et tsipa kergekene ja latsõlik. Ütest Võromaa küläst, kon kunagi om käünü üts punapää, kink perrä kõik külämehe poodi takan ollõkasti pääl istõn ikva, otsustasõ kats poissi är paeda. Är Tafnalõ, säält viil edesi Helsingile ja säält Lapimaalõ. Vällämaalt saava poisi häid mõttit: nakkami äri ajama.

Ja kõik lätkki kerkele. Rahha tulõ, murõt ei olõ. Tuu ilosa pildi takast press hinnäst inemiisi sisse külh peris elo, sääne, kon ello jäämise iist tapõldas ja vussõrdõdas. A Võromaal lännu poiss, kiä usk, et inemise omma hää, panõ-i

KOTJUHI DMITRI PILT

Niimuudu nä istva, küläpoodi takan. Perekurr (Jürisaare Eleri) prügükasti otsan, rullnokk-poiskõsõ Henn ja Marko (Trolla Agu ja Tagametsa Tarmo) ollõkastõ pääl.

tuud tähele. Nika ku om üte kõrraga, nigu näütemängun üteldäs, «peris persen». Lõpun koolõs päätegeläne viil ärki, jääs chitõsmatõrjaalõ ala ja omgi vaga. A tuu ei olõki kurb lõpp, viil kurvõmb olnu, ku tä edesi elänu.

Võro tiatriateljje tege õks väega hääd tiatrit. Etendüse omma inämbüisi lava takan, säändse tagatarõ-etendüse nii kitsamban ku laemban mõttõn. Tuu või olla tsipa harinõmalda, a saman ka hää, selle et näütemäng om õkva rahva silmi all, olõ-i korgõ piüne pääl. Kaeja saa niimuudu inämb ossa tiatritüküst, jääs, mink üle päält etendüse lõppu edesi märki.

Tükün «Räägime asjast»

jäi kõgõ parõmb tunnõ vällä-säädjä Rei Leino mängmisest. Timä esä osa om mängit süamega, niimuudu, et jäit peris uskma. Ega kehväste kiäki es mängi, uma paiga pääl oll' tiatriateljje «rassõkahurvägi» Tagamets-Käos-Trolla, näile oll' viil neländäs mano tulnu Küti Marianne, kiä innemb kah tiatriateljje tüken mängnü. Hää mäng oll' küläjoodikil (mänge Pai Piitre ja Jürisaare Eleri) ja noorõl kimmävaramaaklõril (Trummali Tauri).

Mul om tunnõ, et perämädsel aol omma tiatriateljje tükü lännu tsipa lõbusambas. Tõtsitsidõ asju mano saa ka tsirkust. Ku minevä süvõ lõpun olnun Castrozza-tükün oll' pe-

ris tsirkusõetendüs seen, sis seon vahtsõn tükün om kah üts kinä tandsunummõr: kimmävaramaaklõri tands. Tege tujo peris hääs.

Mis tan õks pikält targuta ja asjust kõnõlda. Tiatritükü sääne kõnõlõminõ kodo ei tuu. Tuu om asi, miä tulõ uma silmäga perrä kaia.

Ja ku mõista-i valli, mäenest tiatritükü kaema minnä, sis Võro tiatriateljje tükke kaeminõ om kimmäs hää valik. Pettä ei piäs kiäki saama.

Tükü «Räägime asjast» saa kaia viil seo kuu (tiatritükü!) 19. 26. ja 27. pääväl Võro Kandlõ kultuurimajan.

Vahtsõ ao pottsepp tege vahtsõt muudu ahjõ

NUTOVI MIRJAM

Võro liina miis Urbaniku Peep (41) om seo ilma aignõ pottsepp, kiä saa ütškõik määndse tüüga toimõ. Ahjõ tege tä vahtsõ ilma moodu perrä.

Timä hindägi kodo om illos ja õkva om nätä, õt sääi olõ-i määndse tsoss-sepä käünü kätt pruuvmah, a miis esi om ummi kässi ja hingega kodo tennü. Parhilla omgi täl kaminaruumih kamina chitamine poolõlõ. A ku tuu ütškõrd valmis saa, sis võiva külh timä kostilisõ kaia, õt kac, koh om uhkõ maakivvest laot müür ja kammin.

Peep om uma ammõdi poolõst tehnik-mehhaanik. Mõnda aigu om tä eski Võro KEKin treialii ammõtit pidänu. Päält tuud sõif tä suurõ massinaga Moskva vaiht.

Päält Moskva tüüd lätS Suu-mõ tüüle. Sääi sai tä selges, kuis tetä element-ahjo. Päält tuud om tä noid tennü uma tuhat tükü.

Ku lihtsäle valla seletä, kuis tuu element-aho tegemine käü, sis taa om pia sama ku savikivvest aho tegemine, õnnõ innembi om kõik täpsele vällä mõõdõt ja rehkenet, kuis mäene asi tulõ.

«Ku seo tüü tett, tulõ valmis tetä aho osa (elementi), miä omma umbõs nii suurõ, et üts

miis jõud nä iks paika nõsta. «Ku koldõst ülespoolõ är saat, lätt tüü jo lihtsämbäs,» selef Peep säändse aho tegemise põhimõtõt. Tuu, ku kavva aho ülekokpaminõ (viimistlus) aigu võtt, olõnõs kundõ tahtmiisist: kõgõ lihtsämb om mäenegi krohv pääle panda ja omgi olõmah.

Aho pistüpandminõ käü kipõlt. «Mullõ miildü-i, ku ma piä kundõ man elämä nii nigu pottsepä vanast elli. Ma tahas üte-katõ pääväga uma tüüga ütele poolõ saia,» selef Peep, mink peräst tuu elementahjõ tegemine iks hää om. Hüä om viil ka tuu, õt elementahi om sama teküs ku vannaviisi kivi kivi pääle üles laot ahi. Sääi saa täpsele sammamuudu süvvä tetä ja tarrõ lämmistä ku vannaviisi tett ahoga, lihtsäle matõrjali ja tehnoloogia om muutunu.

Vahtsõ mooduga ahi passis vahtsõhe majja

«Tuu, ku häste sääne ahi vasta pidä, olõnõs iks pottsepäst,» ütles Peep, kinkal om uma firma OÜ Lämmi, koh tä om tarvidusõ perrä kas juhataja vai kraamja. «Ma olõ elementahjõ jo katõsa aastakka tennü ja kõik aho püsüse ja tüütäse häste. Vereväst savikivist tett ahi passis maamajja, a vahtsõhe elämiste passis rohkõmb elementahi.»

Kõgõ tähtsämb om aho vastapidämise man iks tuu, minka

ahjo köetäs. «Omma inemise, kiä palotasõ piimäpakkõ ja müübljuppõ ahon – a taa lahk aho peris är,» jaga Peep oppusõnno, kuis hääd sõpra kotoh hoita. «Üts miis elli müüblitehassõ man ja timä kütt ahjo õnnõ müübljääkge: liimpuit ja muu sääne kraam. Nii sai tä umast ahost katõ aastaga vallalõ, selle et ahi palas säändse kütõmisega tükes. Kile ja plastmassi palamiskraadi omma väega korgõ, a ahi taht rahulist kütõmist. Olõ-i nii, õt topit aho silmini täüs, parõmb om paar kõrda puid mano panda.»

Kütõmisõ om kõgõ parõmb üts talv kuionu lehtpuu. Likõ puu tahmas, tahm jääs korsna ja ahosainu külge kinni, a ku lõõri om tahmadsõ, sis tuu lasõ-i lämmäl kivve sisse minnä.

Peep kõnõlõs, õt parhilla saa eski säänest ahjo tetä, mink jaos piä-i mõtsa alt maakivve korjama. Omma olõmah maakivi muudu kivi, midä tuvvas Indias vai Hiinast. Säändsest kivist tege tä esi ka hindäle kaminat ja tõtõst vaiht pallo es olõ.

Ahomeistri selef, et kõik kivi, miä omma nurmõ päält tuudu, kõlba-i aho tegemises, selle et kraadi muutumine pand kivi lagonõma. Maakivvest ahjõ ja müüre saa muidoki tetä, a säändse tüü tegemine om Peebu meelest iks ilmadu vaiv. «Mu tsiht om tetä kipõlt, mitte nii, et pottsepäst saa pereliigõ,» üteli

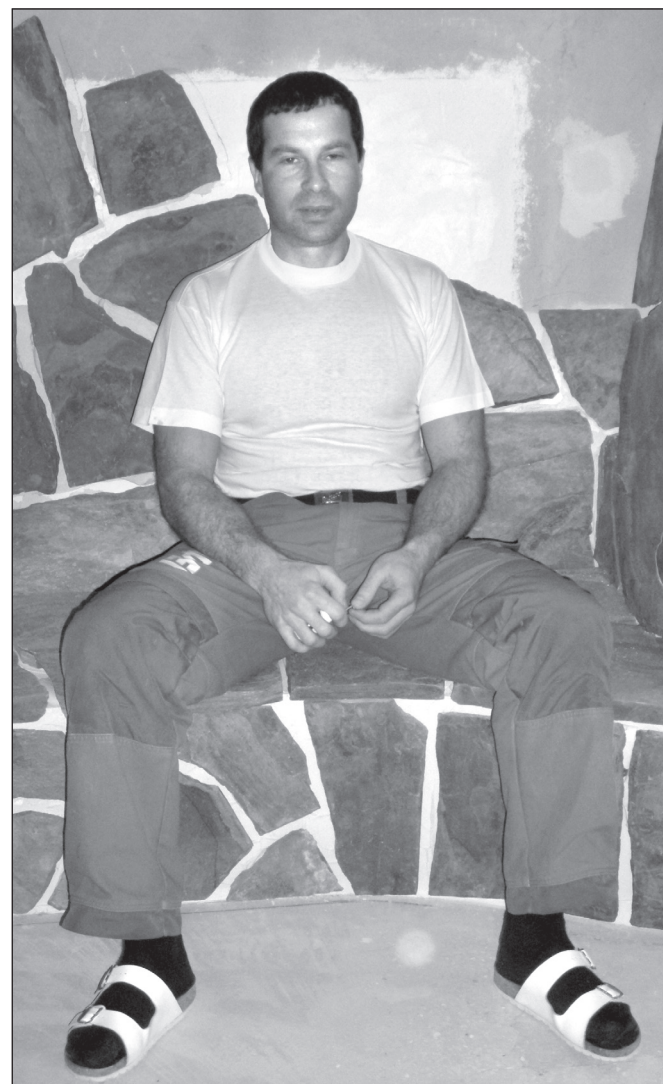
Peep viil üts kõrd. Ummõhtõ om ka element-aho puhul sama häädä ku müiõl. Ahi või naada mõrinõma ja lagonõma. Samamuuudu tulõ vuugivaihit likõs tetä ja kaia, õt liitmiskotusõ iks är kivistüse, mitte är ei kuio.

Sama jant, mis taloahoga, om ka elementahoga. Ku iks ilm om väläh sant vai pallo hää, sis või ahi naada savvu sisse ajama. «Tuu om nii, et ku ilm om külh ja hämm, sõs teküs korsnahe aurukork, miä lasõ-i savvul välälä minnä,» seletäs Peep. «Suvõl om vastapiten: korsna ots om lämni ja sau jõvva-i säält läbi murda. Tuu vasta avida-i muu, ku tulõ hoolõn olla ja inne kesk-pääväst lämmind jo tuli pliidi ala tetä. A külmä ja likõdsõ ilmaga avitas, ku korsnajala seen aoleht är palota.»

Ahomeistri ütles, õt ku inemine taht mäenestki esieralist asja nigu vanna Vinne aho, sis om iks odavamb pottsepp hindä mano leeväle võtta.

Vahtsidõ ahjõ tegemine om ka umajago kallis, nii uma 50 000 kruuni.

«Ma üteli-ilmangi, et elementahi om parõmb, vana kombõ eläse edesi. Müügistatistiga perrä müvväs Soomõn seonimaani savikiviahjõ rohkõmb ku elementahjõ,» om Peep lepliganõ. «Kimmäs om tuu, et mõlõmbat om vaia. Vana kombõ jääse, a vahtsõ aho kulusõ kah är.»

NUTOVI MIRJAMI PILT

Urbaniku Peep ehitäs umma elämiste kaminat vällämaalt tuuduisi maakivve muudu kivvest, tõisilõ tege tä päämidselt vahtsõ ao moodu perrä element-ahjõ.

Võsi vai lugu tuust, mille ma 50 aastakka võidu es süü

ÄMARIKU VOLLI

Ma olli viil koskil kolmõ aastaga ümbre, ku seo tüküga toimõ tulli.

Imä kõnõl, õt ma olli tuul aol võiu pääle väega makjas olnu. Ma olli tahtnu, õt mu leeväkääro pääl olõsi võidu paaigu leevä paksudsõlt.

Mul õs lasta kunagi nii palfo võidu süvvä, ku ma tahtsõ. Imä ütõl, õt võidu õs olõ hallõ, a peläti, õt ma või nii palfo süvvä, õt vasta nakkas pandma. Kuis toda ka õs pelädä, a tuu õks juhtu.

Ütskõrd sügüse, ku ma vanaimäga ütsindä kotoh olli, tullfgi sääne moment, ku ma võiu mano päässi. Meil oll scentsch esä tett söögikapp, koh olli laudu (riioli) seeh.

Esä kõnõl, õt sicsmaal, koh timä suladsõst ollõ olnu, olliva kõigil mõtskil säändse, õnnõ tiisläri tettü.

Mõtskil oll viil mito kappi olnu. Mõtskil olliva suurõ kõõgi ja kõõgih oll kimmähe üts kapp, a sahvrih oll tõõnõ.

Mi umatettül kapil olliva iih puupõörä. Ma küündü varbidõ pääl pöörä vallaõ käändmä. Ma tiidse, õt võsi viidi kõõgi sinnä kappi. Ma olli jo mito kõrda kapi man hiilnü.

Kunagi õs trehvä mul võiu mano pääsemine. Inämbjago oll võsi korgõmba laudu pääl. Säält ma õs küünü timmä võtma.

A tuukõrd trehväs purk olõma parra korgusõ pääl. Ku tuul purgil õs olnu küle pääl mulku, sõs ma õks saanu õs võidu kätte.

Tuu oll suur viieliitiline klaasist purk. Mulgu tekõ purgilõ imä esi.

Ütskõrd talvõl tahtsõ imä võtta ruttu luidatäüt võsind,

mõst kodo uikama. Nurmõ oll peris tükükene maad. Nuu, kink nurmõ olliva lähembäh, anniva imäle sõna edesi.

Pia tull ka imä kodo. Imä õs mõista ka midägi muud tetä, ku lätõ kapi mano, õt mullõ leevä pääle võidu tuvva. Säälsis imä näkk väikeisi sõrmõjälgi võiu pääl. Tälle sai kõrraga kõik selgest.

Imä tull tarrõ, ütõl ka nanalõ hillõkõtsi, mis oll juhtunu. Mullõ ütõl, õt vaest ma võiu leevä taha.

Tuu pääle nakaõ mul seeh viil hullõmbahe käändmä. Oll sääne tunnõ, õt ütõh ossõga tulõ ka sisekund vällä.

PLATSI LIISO TSEHKENDÜS

Imä sundõ minno juuma piimä, taari, võtma luidõsaga tsukõrd. Midägi õs avida.

Viimäte joudsõ imä minno sundi paar luidõsataüt uguritsa suulliimi är juuma. Tuuga nakaõ parõmb, imä sundõ minno viil suulliimi juuma, kooni ossõndaminõ üle lätõ.

Tuu ossõndaminõ om mul vist elo lõpuni meeleh. Koskil ümbre 50 aasta õs võtma inämb võidu suuhtõgi. Nüüt olõ ma õks võidu joba sõõnu, a veiga ette kaenu, õt palfo õi saa.

Ütest kotõsõst oll tuu eski hüä. Sõa aigu ja ka pääle sõta, ku võsi tull turgu viiä, õt leibä osta, sõs minõ õs olõ võiu nälgä nigu tõisil.

Eski imä saaf minno võiu-ga turgu, timäl õs olõ vaia pelädä, õt ma osa võidu pakist är laku. Mõnõ latsõ teivä nii. Tuud kõkkõ tetti nälä peräst.

Mi kandih oll vaesõmb rahvas ka kolhoosi algusõh ja ka perähpõolõ õkva nälä.

õt kardõhkit praati, a võsi oll külmäga kõva. Luits juusk ütõh võiuaga läbi purgisaina vällä. Perä purki jäi tervest.

Sinnä mulgulõ kõõdeti külpuhas narts ütõh võiuaprõga ette, a vedelät sinnä sisse panda inämb õs saa. Nii hoiõtigi tuu purgi seeh õnnõ võidu.

Ma õi tiia, mille tuud purki är õs visada. Või-olla õt klaas oll kallõs vai oll määnegi tõõnõ põhjus. Tuu oll viil edimädsõ Eesti aigu. Millegiperäst om tuu purk veiga selgehe meeleh.

Tuu õnnõdu päiv om kah meeleh. Ma lätsi scentsche, vanaimä oll aiah, koris aiavilja. Tei kapiussõ pööräst vallaõ, joosi kaema, kas vannaimmä õi tulõ, ja kõrraga kapi mano tagasi.

Üle purgiveere õs küünü võidu kätte, tull narts mulgu iist är võtta. Tsusksi mulgust käe sisse, haari peotävve võidu ja ruttu lauda taadõ süümä.

Ütest peotävvest muidogi sai veidõ. Õi tiia, mito kõrda sai peoga võidu tuudu ja lauda takah är süüdü, senikavva ku

tundsõ, õt nüüt om viländ.

Panni kapiussõ kinni, lätõsi moro pääle. Moro päält oll nätä, õt vanaimä om õks aiah. Peräst vanaimä kõnõl, õt timä mõttõ perrä lats tarõh magasi.

Kõõgi oll nii, õt ku lats üles heräsi, pand tä hinnäst röivilõ nii hõste-halvastõ ku mõistsõ ja lätõ kõrraga vannaimmä õtsama.

Tuu hummok naas vanaimä jo imehtämä. Tä mõtõl, õt õi olõ inämb õigõ asi. Lats ilmahki nii kavva õs maka.

Vanaimä tull tüü mant är, õt last kaema minnä. Tä näkk, õt lats om moro pääl pikäle maah ja ossõndas.

Edimäne asi oll hiitümine. Oi latsõkõnõ, mis sinoga om juhtunu? Naña haard minno üskä ja juusk tarrõ.

Ma õs saa ilma ossõndamalda, mul käänd kõik seeh paheldõ, mul oll halv, ma iki. Ossõ oll kõllanõ ja vinnü. Ku ma näi tuud ossõ, sõs naas viil hullõmb. Ossõndaminõ lääki-s kuiki üle.

Naña lätõ vällä immä nur-

Inemine om kah elläi!

Ei tiia, mille om inemise sisse pantuisist tungõst kõõgi kõõvõmb sugutung? Kõik seksuaalkufatüü juhtusõ tuuperäst, et inemisel sääne hull huug pääl käü.

RUITLASÕ OLAVI, pinipidäjä

Inemisel om ala-tiidvuste sääne teedüs programmeerit, et liiki tulõ alalõ hoita ja mano tetä – sadagu vai saibit, lubatagu vai ei!

Ei tiia, mille näütüses tiidmiisi perrä säänest tungi olõ-i ku imädsõ perrä? Või olla, et ku väegä palfo tarku teküs, om tuu inemiisi kogokunnalõ ohtlik.

Ku ei olõ inämb ütõtegi ulli, kedä kuuri, saa ka kõõgi suurõmba targa mõistusõ otsa. Säändõit aolugu tund, mõni opp terve piibli sõna sõnalt päähä, mõni mõtlõs vahtsõ keele vällä nigu esperanto... Egas targa omma umajago ulli kah!

Inemine om kah elläi, arva-ku tä esi tõistmuudu. Muri näütüses om viil aastanõ pini, timä ei tiia viil täpsele, miä naistõrahvas vai lita hindäst kujotas. Timä usk, et mu naasõ vana rohilinõ kuht om talle tuus tõsõs poolõs... ku kuht om varnan, sõs ma olõ nän-

nü, et Muril om paar kõrda kimmäs plaan olnu timäga nalfakit asju tetä.

Muri taht hindä meelest liiki alalõ hoita ja noid rohiliidsi kuhtvõ viil tuhat tükü tetä, a mi piämi naasõga tsensori olõma ja kuhtõ manotekkümise kontrolli all hoitma.

Kohe mi perän tuu nõrdso-unigu panõmi?

Võtasi Muri rihma otsa, veesi tä pinne litsimajja, tekku tä säälsäändõit koiruisi vai pinisüisi nigu taht... Sugutung om sääne asi, et taad Langi Reinu muudu katõ käega kinni ei piä.

Ku ma Euroopa edimädsõ pinne litsimajja vallaõ tii, olõ ma tettü miis.

Vanaprovva Hollandist sõit uma taksiga platsi, saa hää kirbuva pasmisõ, või valli umalõ taksikõsõlõ säändõse uhkõ paarilidsõ, määnest kõõvõridõ jalguga taksikõnõ elo seen luudõson hindäle lupa ei saa. Palfo naid taksõ õks om, kiä omma bernhardiini vai vinne hurta pruuvnu?

Rohilidsõ kuhti panõ kah varna. Ku pinne litsimajja valla tettüs saa. Vast mõnõlõ miidüs?

Tossu Tilda pajatusõ

Vanapapi haussjutt

Taa lugu juhtu palfo aastit tagasi – sis, ku tiiviiri pääl saisi piimäpuki.

Üts tudõngincio Saksamaalt käve ilosal suvõaol Eestimaad piten ümbre, jõudsõ ka Võromaalõ. Tedä pand päd murdma, midä nuu trepi muudu asa tiiviiri pääl tähendäse. Kas näil määnegi tarvitõs kah om?

Õkva niimuudu tudõng vanapapi käest, kiä tiid piten tull, küssegi. Vanapapi es saa edimält arvu, midä timä käest teedä taheti. Pikäpääl jagasi tä, et jutt käü piimäpukõst. Tä oll jo saks aol elänü ja mõistõ tsipa võõran keelen kõnõlda kah.

A vanapapi oll lammä ilmaga poodi takan sõpruga olt joonu, tuuperäst mõtõl tä ummamuu-du seletüse vällä. Tä ütõl, et nuu asa omma bussi pääl

ronimisõ trepi. Tuuperäst, et Eestin satas talvõl kõõgi väega palfo lummõ, hariligult om tuud tii pääl poolõtõsõ miitre paksusõlt. Sis inemine lätõti säänest treppi piten bussi pääl. Tudõngincio jäi Võromaa vanapapi haussjuttu uskma ja sõit umalõ kodomaalõ tagasi Eestist ütõn saadu tiidõmisega.

Haani maratonist

Taat lugi ilda aigu Võrumaa Teatajast kõva helüga, et Haani maraton om edesi tougat.

«Ma arva kah, et palfo lõbusamb om sõita sis, ku sinililli joba häitsese ja tsirgukõsõ tsiristäse!» kiff taadi jutu pääl eit, kinkal egä asa pääl om uma arvaminõ.

A arvaminõ lää-s täppi: lumi tull maaha ja maraton peeti Haani õks seo nädälivahe är.

Reis Lätimaalõ

Tuu lugu juhtu Aluksnõh 1965. aasta paiku. Meil Haanih kolmõl poisil oll tsikli. Õgalõ rattalõ ronõmi katõkõistõ pääl ja pannimi sis Lätimaa poolõ lõikama.

Aluksnõ liinah pannimi tsikli massinide saismisplatsi pääl ja naksimi puutõ pitch ümbre hulkma. Kraam sai är ostõtus ja mõtlimi, et vaia viinapoodih kah kävvü: kuis sa õks ilma «kristallilda» tagasi läät.

Ma trehvis kõõgi iih minemä. Puuti sisseminegi aigu trehväs mullõ vasta tulõma no umbõs minovannunõ illos kinä preilikene. Naksi kõrraga kõva helüga tõisilõ seletämä: «Poisi, kaegõ, koh umma seere. Ku ma taalõ sälgä saanu, es tulnu ma inne kattõ tunni maaha!» Ja sis tuu pauk mullõ tullgi. Preili käreäl mullõ õkva vasta: «Sa, poiskõsõnõlk, tiit ka tuust aõst midägi, parõmb pühi

uma nõnaalonõ tatist puhtas ja kuivada kõrvatagõsõ ka imäpiimäst är!»

Mul käve käüss ruttu nõna alt üle, a tattõ olõ õs koskil. Kumbõ ütõ kõrvatagõst, a tuu oll kah kuiv. Noh, tõsõ poisi jõvva es muidoki naaru kinni pitä.

Võtõmi õks poodist pudõli är. Nigu ma vällä sai, hüpsi nuka taadõ, kääni korgi päält ja panni kõva punnsuutävve säändõse pahandusõ pääl.

Naksimi tsiklide mano minemä, a tull tuusamanõ preili vahtsõst vasta. Hirm naas, panni massinidõ vaihõlt üle uulidsa. Mine tiia, mis tä mullõ viil ütõldä või. Niigi suu ja silmä häpü täüs.

Piiriveere liinah um parõmb, ku palfo ei mulgata. Massina tunnõnt numbri perrä är, a inemisel olõ-i silti külõh. Võta sis kinni, kas um türkläne vai cestlänõ.

KELDRI ENNO

Latsilõ

Vastussõq saatkõq
Tartu 48, Võro liin
65609 Uma Leht vai
info@umaleht.ee.

Manoq kirotagõq uma nimi, vannus, aadrõs ja televõnoninumõrõ. Vastajidõ vaihõl loositas vällä võrokeelitsit latsiraamatit vai kasette ja Uma Lehe klepse.

Mineväkõrdsõ ristsõna vastus oll *puksunudsija*.

Õigõ vastussõ saadiq ja avvu-hinna saavaq **Mandli Anna-Liisa** Antslast, **Sõukandi Reijo** Kõstrimäclt ja **Klausi Karmel** Ruusmäclt.

Seo koomiksi tshkendäjä, 12-aastanõ Oro Silver pallõs ärq arvada, määnest marki auto tan päätege-läne om. Viil kirodaq, määnest marki auto sul koton om ja saadaq vastus ärq 20. urbõkuu pääväs!

Joonist ORO SILVER